

Wstęp

1. Identyfikacja zagadnienia i celu badawczego

Region Azji i Pacyfiku, przede wszystkim z uwagi na wysokie tempo wzrostu gospodarczego, rosnącą wielkość wymiany handlowej i inwestycji, głębokie przeobrażenia cywilizacyjne, śmiałe projekty infrastrukturalne i urbanizacyjne czy imponujące rezultaty implementacji technologii cyfrowych, postrzegany jest dzisiaj jako rozwojowy fenomen, przyciągający uwagę światowego establishmentu polityczno-gospodarczego, w tym przedstawicieli biznesu i inwestorów. Czynnikiem stymulującym zainteresowanie wokół tego regionu są także jego specyficzne uwarunkowania, jak siła oddziaływania czynnika demografii, intensywna rozbudowa zdolności militarnych wielu państw, zaostrzające się spory terytorialno-morskie, zarysowująca się wizja sino-centricznego porządku, a zwłaszcza, przebiegająca z dużą intensywnością, rywalizacja wielkich mocarstw, która determinuje wysoką aktywność wyspecjalizowanych struktur, w tym służb wywiadowczych oraz dyplomatycznych.

Wspomniana wysoka dynamika rozwojowa Azji i Pacyfiku stanowi silną inspirację dla dużej grupy badaczy, nieustających w wysiłkach, mających na celu rozpoznanie zarówno ogólnych prawidłowości, jak i bardziej szczegółowych aspektów tego rozległego i wielopłaszczyznowego procesu. Do szczególnie istotnych w tym względzie należy kwestia identyfikacji czynników, które stanowiły w przeszłości, bądź stanowią obecnie siłę sprawczą wysokiej dynamiki rozwojowej. Jednym z nich, ponad wszelką wątpliwość, jest współpraca międzynarodowa, obejmująca interaktywność podmiotów funkcjonujących w sferze politycznej i gospodarczej, przede wszystkim suwerennych państw, organizacji międzynarodowych, ale także transnarodowych korporacji czy małych i średnich firm.

Zagadnieniem badawczym niniejszej monografii jest strategiczno-polityczna i gospodarcza współpraca w regionie Azji i Pacyfiku po zakończeniu zimnej wojny, które stało się kluczową cezurą także we współczesnej historii Azji i Pacyfiku. Tak zdefiniowane zagadnienie badawcze w sensie merytorycznym obejmuje struktury, procesy i uzgodnione działania, prowadzące do zwiększenia spójności regionu pod względem politycznym i gospodarczym. Należy podkreślić, iż w prowadzonych badaniach uwzględniono także wybrane aspekty bezpieczeństwa międzynarodowego, z uwagi na ich istotne znaczenie w rozwoju współpracy międzynarodowej oraz wpływ na przekształcenia układu sił w regionie Azji i Pacyfiku.

Wzrost znaczenia regionu Azji i Pacyfiku potwierdza wiele wskaźników, w tym m.in. rosnący z roku na rok jego udział w światowym produkcie brutto, wysoki poziom obrotów handlowych i inwestycji, w tym FDI, tj. bezpośrednich inwestycji kapitałowych napływających do tego obszaru z zagranicy i będących ich źródłem, a także nośne inicjatywy i projekty integracyjne. Wśród tych ostatnich wspomnieć trzeba projekty tworzenia megaregionalnych stref wolnego handlu czy obejmujące region strategie polityki wybranych aktorów sceny międzynarodowej, jak np. amerykańskie strategie polityki wobec Azji i Pacyfiku czy Indo-Pacyfiku, sztandarowy globalny projekt chiński, jakim jest ogłoszona w 2013 r. przez przywódcę Chin, Xi Jinpinga, Inicjatywa Pasa i Szlaku (*Belt & Road Initiative*), strategia Japonii (*Confluence of two Seas*), strategia neutralności państw Azji Południowo-Wschodniej, wdrażana przez Indie strategia *Indo-Pacific Policy*, realizowana od 2014 r. strategia Federacji Rosyjskiej *Powrot na Wostok*, czy aktualizowane w ostatnim okresie strategie polityki zagranicznej Australii i Nowej Zelandii, a także przewartościowania w zakresie stosunków zewnętrznych wyspiarskich państw Południowo-Zachodniego Pacyfiku.

Wszystko to potwierdza stawianą przez wielu badaczy tezę o przemieszczeniu się do regionu Azji i Pacyfiku globalnej grawitacji strategiczno-politycznej i gospodarczej. Biorąc pod uwagę znaczenie tych dziejowych przemian dla współczesnych stosunków międzynarodowych, przekształceń w regionalnym i globalnym układzie sił oraz z punktu widzenia perspektyw współpracy i międzynarodowego bezpieczeństwa, w monografii podjęto próbę ukazania najważniejszych elementów tego procesu poprzez pryzmat strategiczno-politycznej i gospodarczej współpracy po zakończeniu zimnej wojny.

2. Przegląd literatury – stan badań nad problematyką Azji i Pacyfiku

Jak już wspomiano, od kilku dekad, a w szczególności w XXI wieku, problematyka Azji i Pacyfiku stanowi przedmiot szeroko zakrojonych badań naukowych zwłaszcza za granicą, ale w coraz większym stopniu także w Polsce. Powstało wiele publikacji, prac analitycznych i opracowań eksperckich, poświęconych m.in. problematyce współpracy strategiczno-politycznej i gospodarczej, a więc zagadnieniom wypełniającym ramy niniejszej monografii. Wiele z nich ujętych zostało w zamieszczonej na końcu książki bibliografii, choć lista ta z pewnością nie jest kompletna. Badania w Polsce rozwijają się poczynając od lat 90. XX w., a o ich dynamicznym rozwoju można mówić w odniesieniu do ostatniej dekady, przy czym dotyczy to zarówno badań, jak i dydaktyki obejmującej problemy współczesnej Azji i Pacyfiku. Stale rośnie grupa badaczy, specjalizujących się zarówno w teorii nauki o stosunkach międzynarodowych, jak i naukach społecznych poświęconych wspomnianemu regionowi. Jest wiele inicjatyw badawczych, obejmujących problematykę poszczególnych krajów czy też subregionów Azji Wschodniej, co znacząco wspomaga dydaktykę w zakresie coraz chętniej wybieranego przez młodzież kierunku studiów azjatyckich.